

УДК 378.044.2:[372.3+51]

DOI: 10.15587/2313-8416.2016.64614

УМІННЯ РОЗВ'ЯЗУВАТИ МЕТОДИЧНІ ЗАДАЧІ ЯК ВНУТРІШНІЙ РЕЗЕРВ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

© С. О. Скворцова

Методичну діяльність вчителя представлено як розв'язування ланцюжка методичних задач. Методичну задачу визначено ситуацію, що виникає у процесі методичної діяльності вчителя, метою якої є навчання учнів певного змісту. Досліджено операційний склад уміння розв'язувати різні види методичних задач: стандартних розумових, стандартних практичних, проблемних розумових та проблемних практичних задач

Ключові слова: методична компетентність вчителя, методична діяльність вчителя, методична задача, процес розв'язування методичні задачі

We interpret the teacher's methodical competency as an ability to carry out methodical activity effectively. We present the teacher's methodical activity as solving a number of methodical tasks. Thus, we consider the ability to carry out methodical activity as an ability to solve methodical tasks. We define a methodical task as a situation that occurs in the process of teacher's methodical activity the purpose of which is to teach pupils certain content.

Methodical tasks are classified according to the nature of interaction "teacher-pupil" on practical (providing direct interaction "teacher-pupil") and intellectual (not providing direct interaction "teacher-pupil"); according to problematic level - on standard (a teacher possesses ready means of action with methodical objects) and problematic (a teacher does not possess any examples of methodical activity and is in a situation of uncertainty). The result of teacher's solving a practical methodical task is teaching pupils certain subject contents; the result of teacher's solving an intellectual task is receiving certain methodical concept, fact or method of operation. Meanwhile, both practical and intellectual methodical tasks may occur either standard or problematic for a teacher. On the basis of an author's classification of methodical tasks on standard, problematic, practical and intellectual we've studied the inner composition of the ability to solve different kinds of methodical tasks such as standard intellectual, standard practical, problematic intellectual and problematic practical tasks. It is clear that the inner composition of these abilities much differs, but, in general, in order to solve any methodical task a teacher must carry out a number of actions:

- 1) a definition of a situation's goal and the conditions of its achievement: a definition of a task and / or analysis of a task situation;*
- 2) actualization of theoretical information and a known way of solving a task;*
- 3) usage of a known way of solving or its development;*
- 4) evaluation of the result;*
- 5) correction of own methodical activity*

Keywords: teacher's methodical competency, teacher's methodical activity, methodical task, ability to solve methodical tasks

1. Вступ

Українське суспільство висуває нові вимоги до шкільної освіти, вимагає підвищення її якості, оновлення змісту навчання, створення комфортного освітнього середовища для учнів і комфортного професійного середовища для вчителів, налагодження взаємовідносин між усіма діючими особами освітнього процесу – вчителями, учнями та батьками. Тому, на часі прийняття Верховною Радою України нового закону «Про освіту», який має внести істотні зміни, в тому числі й, у розділ загальної середньої освіти. Очевидно, що рушійною силою всіх реформ є вчитель, і ефективність цих реформ прямо залежить від його бажання та здатності працювати високо професійно, від його професійної компетентності.

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

У структурі професійної компетентності вчені В. Адольф, І. Акуленко, Н. Глузман, О. Гура, Л. Коваль, Н. Кузьміна, А. Кузьминський, О. Ларіонова, О. Лебедева, І. Малова, О. Матяш, В. Моторіна, О. Скафа, Н. Тарасенкова та ін. виділяють методичну компетентність, пов'язуючи її з навчанням певного навчального предмета [1]. В науковій літературі найбільш представленою є методична компетентність вчителя іноземної мови; менш розробленою є проблема формування методичної компетентності вчителя фізичної культури, учителя фізики, учителя математики, і значно менше – вчителя початкової школи [2].

Одноставної думки щодо визначення змісту поняття «методична компетентність учителя», у тому

числі й методичної компетентності вчителя в галузі навчання математики, й досі не існує, але майже всі науковці встановлюють її залежність від якості методичної діяльності педагога (І. Акуленко, Н. Глузман, Н. Кузьміна, А. Кузьмінський, О. Матяш, Т. Руденко, Н.Тарасенкова та ін.). О. Матяш розглядає методичну компетентність майбутнього вчителя математики як очікуваний результат методичної підготовки вчителя; Н. Глузман, Н. Кузьміна, Т. Мамонтова та В. Шаган – як інтегральну професійно-особистісну характеристику педагога.

Через систему наукових, психологічних, педагогічних і предметних знань та професійно-методичних умінь визначають методичну компетентність Л. Бонашко, О. Борзенкова, Н. Глузман, К. Кожухов, Н. Кузьміна, І. Малова, Т. Мамонтова, А. Мармуль, Т. Руденко, Н. Цюлюпа; при цьому, І. Акуленко, А. Кузьмінський та Н. Тарасенкова підкреслюють практико орієнтований характер методичної компетентності і включають в цю систему ціннісні орієнтації й особистісний досвід у застосуванні методичних умінь [3].

Оскільки, будь-яка діяльність розглядається психологами (Г. Балл [4]) як ланцюжок постановки і розв'язування всіляких задач, то методичну діяльність вчителя доцільно проектувати та описувати у вигляді системи методичних задач. Як показав аналіз, здійснений у [5] методичну компетентність як здатність розв'язувати комплекс задач методичної діяльності щодо формування предметної компетентності учнів розглядають І. Акуленко, О. Зубков, І. Малова, О. Матяш та ін..

У нашому дослідженні [6] *методична компетентність вчителя* розуміється як системне, особистісне утворення, що виявляється в здатності вчителя ефективно розв'язувати методичні задачі, яка базується на теоретичній та практичній готовності вчителя до виконання професійних функцій в галузі навчання, розвитку та виховання учнів під час оволодіння ними певного предмету. Зазначимо, що професійні функції реалізуються шляхом виконання вчителем методичної діяльності, яка є складною функціонально-операційною структурою й передбачає виконання педагогом методичних дій, результатом яких є навчання учнів певного предметного змісту, розвиток їх пізнавальних процесів та особистості.

В нашому дослідженні [7], вслід за О. Матяш [8], методичну діяльність вчителя розглядаємо як розв'язування комплексу методичних задач. Сутність цього поняття докладно розглянуто у вищезазначеній роботі автора, підкреслимо лише, що під *методичною задачею* розуміємо ситуацію, що виникає у процесі методичної діяльності вчителя, метою якої є навчання учнів певного змісту з врахуванням наявних в них знань та вмінь, що є базою для оволодіння новим змістом, на підставі методичних підходів, засобів, форм і методів навчання тощо. Генезу методичної задачі, наслідуючи А. Брушлинського, А. Матюшкіна і Л. Фрідмана, розглядаємо як моделювання проблемної ситуації, в якій опинився вчитель у процесі діяльності із навчання учнів певного змісту, а власне

методичну задачу, – як знакову модель цієї проблемної ситуації [7].

Отже, *методична компетентність* є внутрішнім особистісним утворенням і виявляється у здатності розв'язувати методичні задачі, як стандартні, так і проблемні. Внутрішнім резервом методичної компетентності виступають *методичні компетенції*, як зовні задані вимоги до результатів методичної діяльності вчителя. Базис методичних компетенцій становлять методичні знання й уміння вчителя, його ціннісні орієнтації та досвід методичної діяльності [2]. Методичні знання є теоретичною базою для розв'язування методичних задач, а методичні уміння, виходячи із розуміння методичної діяльності вчителя як процесу розв'язування ланцюжка методичних задач, розглядаємо як уміння розв'язувати методичні задачі.

Метою статті є визначення сутності поняття «уміння розв'язувати методичні задачі» шляхом дослідження операційного складу діяльності із розв'язування методичних задач.

4. Уміння розв'язувати методичні задачі

Методична діяльність вчителя розпочинається з постановки та усвідомлення методичної задачі, тому методичну задачу не можна відокремлювати від суб'єкта, який її розв'язує – вчителя. За термінологією Г. Бала [4] методична задача є віднесеною, яка розглядається з урахуванням характеристик того, хто її розв'язує. Зазначимо, що в нашому дослідженні [7, 9] ми розрізняємо методичні задачі, як ситуації, що виникають у процесі методичної діяльності вчителя, метою яких є навчання учнів певного змісту; і навчально-методичні задачі – як сформульовані словесно моделі таких ситуацій. В даній статті мова йде, саме, про методичні задачі.

Вихідною тезою нашого дослідження є трактування методичної діяльності вчителя як процесу розв'язування комплексу методичних задач.—Погоджуючись з О. Матяш [8], вважаємо об'єктом методичної діяльності вчителя формування математичної компетентності учнів, а її предметом – розв'язування методичних задач з формування цієї компетентності.

Під методичною діяльністю І. Акуленко [10] розуміє виконання суб'єктом дій та операцій із методичними об'єктами або з їхніми замінниками (моделями) з метою отримання нових особистісно вагомих методичних знань у вигляді понять, фактів, способів діяльності, пов'язаних із процесом навчання учнів математики як у стандартних, так і в нових умовах. При чому, до методичних об'єктів автор відносить, зокрема: цілі навчання (на рівні окремих одиниць математичного змісту, їх систем, змістових ліній, тем, розділів тощо) та прийоми забезпечення прийняття учнями цілей вивчення навчального матеріалу курсу математики; зміст навчання (елементи засвоєння шкільного курсу на рівні окремих понять, фактів, способів діяльності, їх систем у межах змістової лінії, програмової теми, розділу, класу тощо; методи і прийоми, організаційні форми та засоби, спрямовані на сприймання та засвоєння учнями окремих одиниць математичного зміст (на рівні загальної методики, на рівні окремих методик), прийоми організації навчальної

діяльності учнів та керування цією діяльністю; різні форми контролю, оцінювання й корекції діяльності учнів у процесі навчання математики, а також прийоми рефлексії та способи формування адекватної самооцінки; математичні, навчальні та методичні задачі, а також прийоми їх постановки й формулювання в процесі навчання математики, дії та відповідні їм операції під час розв'язування різних видів задач тощо.

Наголосимо, що І. Акуленко розглядає методичні задачі у контексті підготовки майбутнього вчителя, тому відносить їх до методичних об'єктів. Між тим, якщо розглядати методичну задачу в контексті діяльності вчителя, який здійснює навчання, то вважаємо доцільним не відносити методичні задачі до методичних об'єктів, оскільки всі перелічені об'єкти становлять предметну область (за термінологією Л. Фрідмана) методичних задач.

Слід зазначити, що так само як і І. Акуленко, методичні задачі в контексті підготовки майбутнього вчителя розглядають російські та українські дослідники О. Автушко, А. Водолаженко, О. Ігна, О. Крисанова, О. Матяш, В. Моторіна, М. Соловейчик, Є. Соловова та ін., і, таким чином, ототожнюючи методичні задачі з навчально-методичними задачами, метою розв'язування яких є оволодіння вчителем методичними вміннями. В даній статті ми розглядаємо методичні задачі, саме в контексті діяльності вчителя, який здійснює навчання учнів. Зупинимось детальніше на класифікації таких методичних задач.

Розв'язування методичних задач може передбачати взаємодію вчителя з учнями, в результаті якої відбувається навчання учнів певного предметного змісту – у цьому випадку маємо практичну методичну задачу. Водночас, розв'язування методичних задач може не передбачати такої взаємодії, у цьому випадку результатом розв'язування є одержання вчителем певного методичного поняття, факту або способу діяльності; таку методичну задачу вважаємо розумовою [9]. Між тим, і практична і-розумова методичні задачі можуть бути для вчителя або стандартною, або проблемною.

Якщо вчитель застосовує відомі йому способи методичної діяльності під час проектування уроку, то маємо стандартну, власне, розумову методичну задачу, а якщо вчитель безпосередньо реалізує під час уроку відомі способи методичної діяльності, то йдеться про стандартну практичну методичну задачу. Результатом розв'язування стандартної методичної задачі є застосування відомого способу методичної діяльності до конкретних методичних об'єктів.

Якщо, розв'язуючи практичну або розумову методичну задачу вчитель опиняється в умовах відсутності відомих зразків методичної діяльності – в умовах невизначеності, і вимушений їх винаходити, то мова йде про проблемну методичну задачу. Результатом розв'язування проблемної методичної задачі є одержання вчителем творчого продукту – нового методичного підходу, системи навчальних задач (власне розумова методична задача) або адаптація відомого способу методичної діяльності, відповідно до конкретних умов навчання, з врахуванням особли-

востей пізнавальних процесів конкретних учнів або їх груп (практична методична задача).

Уміння розв'язувати методичні задачі – як практичні так і, власне, розумові, як стандартні так і проблемні, є внутрішнім резервом методичної компетентності вчителя, яка розвивається у методичній діяльності. Виходячи з того, що методичну діяльність розглядаємо як розв'язування вчителем комплексу методичних задач, уміння здійснювати методичну діяльність розглядаємо як уміння розв'язувати методичні задачі. Відповідно до трактувань поняття уміння у психології, під умінням розуміємо якість людини, що виявляється у здатності продуктивно й якісно виконувати певні дії або діяльність з вибором і застосуванням правильних прийомів роботи, з урахуванням певних умов, у тому числі й нових умов (Д. Левітов, А. Платонов)

Під *умінням розв'язувати методичні задачі* в нашому дослідженні розуміємо якість вчителя, що виявляється у здатності свідомо застосовувати присвоєні методичні знання та способи діяльності у різноманітних умовах навчання учнів предмету. Конкретизуючи це поняття в контексті *розв'язування стандартних методичних задач* наголосимо на засвоєних вчителем способах виконання дій та операції з методичними об'єктами, які він вільно застосовує в стандартних умовах навчання учнів предмету. А *уміння розв'язувати проблемні методичні задачі* розглядаємо як здатність вчителя ставити і розв'язувати методичні задачі в умовах невизначеності, коли в арсеналі вчителя відсутні повністю готові способи методичної діяльності; як здатність гнучко реагувати на зміну умов методичної задачі і добиватися ефективного задоволення її вимоги; як здатність до створення творчого методичного продукту.

5. Результати дослідження та їх обговорення

Процес розв'язування методичних задач містить зовнішню та внутрішню структури. Зовнішня структура процесу розв'язування методичних задач описується через дії та операції, які можуть призвести до її розв'язання; внутрішня – психологічна структура процесу розв'язування методичних задач описується через розумові дії, які виконує вчитель при розв'язанні методичної задачі (аналіз, синтез, узагальнення, класифікація тощо) та як він планує розв'язування, контролює цей процес. Зазначимо, що в нашому дослідженні ми вивчаємо зовнішню структуру процесу розв'язування методичних задач.

Готуючись до уроку учитель створює його проект, моделюючи власну діяльність і діяльність учнів на кожному з етапів уроку та під час розв'язування конкретних завдань. Зрозуміло, що добре володіючи методикою навчання предмету, дидактикою та віковою психологією, вчитель на даному етапі розв'язує стандартні розумові методичні задачі, метою яких є застосування відповідних знань та способів діяльності.

У загальній теорії задач – проблемології, процес розв'язування задач розглядається через систему дій та операцій. Тому, *процес розв'язування стандартної розумової задачі представляємо у вигляді ком-*

лексу послідовно виконуваних дій: аналіз задачної ситуації, усвідомлення вчителем умов та вимог задачі; актуалізація відповідних методичних знань та способів діяльності; застосування їх до конкретних методичних об'єктів; оцінка можливості задоволення вимог задачі.

Під час уроку вчитель здійснює, змодельовану під час підготовки до уроку, методичну діяльність, яка являє собою процес розв'язування стандартних практичних задач, що містить наступні дії: встановлення відповідності між конкретною стандартною практичною та, власне, розумовою методичною задачею; відтворення змодельованого способу розв'язування розумової методичної задачі; співвіднесення отриманого результату із вимогою практичної методичної задачі; оцінювання ефективності педагогічного впливу щодо задоволення вимог задачі.

Слід зазначити, що стандартна розумова методична задача є основою для розв'язування стандартної практичної методичної задачі. Але, аналогічний зв'язок не прослідковується у випадку проблемних розумової та практичної задач – проблема розумова методична задача не є основою для розв'язування проблемної практичної задачі, оскільки вчитель розв'язавши її в результаті розумової діяльності, одержавши новий методичний підхід чи оригінальний спосіб розв'язування задачі, у практичній діяльності відновлює його як відомий алгоритм, а це не передбачає елементів проблемності.

Процес розв'язування проблемних розумових задач, можна описати через комплекс послідовно виконуваних дій: постановка методичної задачі, формулювання умов і вимог; актуалізація відомих методичних понять, фактів і способів діяльності; співвіднесення їх з умовами та вимогами задачі; визначення доцільності або недоцільності їхнього комплексного застосування, виходячи з умов і вимог задачі; формулювання методичної ідеї (способу розв'язування задачі); моделювання процесу реалізації методичної ідеї – винахід методичного підходу, системи навчальних задач тощо; оцінка ефективності розробленого методичного підходу або системи навчальних завдань для задоволення вимог задачі; коригування розробленого методичного підходу або системи навчальних завдань. Процес може продовжуватися циклічно.

Між тим, методична діяльність вчителя, яка передбачає безпосередню взаємодію з учнями, насичена проблемними практичними методичними задачами, що виникають спонтанно й вимагають миттєвого розв'язання з урахуванням конкретних умов навчання, особливостей конкретних учнів чи їх груп. У такому випадку процес розв'язування практичної проблемної методичної задачі включає наступний комплекс дій: встановлення конкретних умов та вимоги методичної задачі; актуалізація наявних методичних знань та способів методичної діяльності; оцінювання можливостей їх застосування до конкретної ситуації, вибір одного чи кількох способів методичної діяльності; застосування обраного/обраних способів методичної діяльності; співвіднесення отриманого результату із прогнозованою вимогою задачі; оцінювання ефективності впливу щодо досягнення вимоги методичної задачі;

визначення напрямів коригування способу методичної діяльності та його вдосконалення відповідно до конкретних умов (особливостей пізнавальних процесів учня/учнів); застосування відкоригованого способу методичної діяльності і т. д.

6. Висновки

Методичну діяльність вчителя доцільно описувати і проектувати як процес розв'язування ланцюжка методичних задач. Під методичною задачею розуміємо ситуацію, що виникає в процесі методичної діяльності вчителя, метою якої є навчання учнів певного змісту з урахуванням наявних у них знань та вмінь, що є базою для оволодіння новим змістом, на підставі методичних підходів, засобів, форм і методів навчання тощо. Уміння здійснювати методичну діяльність розглядається нами як уміння розв'язувати методичні задачі.

Під умінням розв'язувати методичні задачі розуміємо свідоме застосування вчителем методичних знань та способів діяльності для виконання складних дій у різноманітних умовах навчання учнів предмету. За власною структурою це складне уміння, яке містить комплекс дій: визначення мети ситуації та умов її досягнення: постановка задачі та/або аналіз задачної ситуації; актуалізація теоретичних відомостей, відомого способу розв'язування задачі; застосування відомого способу розв'язування або його розроблення; оцінка одержаного результату; коригування власної методичної діяльності.

Література

1. Скворцова, С. А. Пути формирования профессиональной компетентности будущих учителей [Текст]: науч.-метод. конф. / С. А. Скворцова // Интеграция общего и профессионального математического образования стран европейского содружества в контексте Болонского соглашения. – Брянск: Изд-во ООО «Ладомир», 2014. – С. 192–202.
2. Скворцова, С. О. Подготовка майбутніх учителів початкових класів до навчання молодших школярів розв'язувати сюжетні математичні задачі [Текст]: монографія / С. О. Скворцова, Я. С. Гаєвець. – Харьков: «Ранок – НТ», 2013. – 332 с.
3. Skvortsova, S. A. Methodical system of training of future elementary school teachers for teaching younger schoolchildren narrative mathematical problems solving [Text] / S. A. Skvortsova, Ya. S. Gaevets // Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology. – 2013. – Vol. 9. – P. 23–27.
4. Балл, Г. А. О психологическом содержании понятия «задача» [Текст] / Г. А. Балл // Вопросы психологии. – 1970. – № 6. – С. 75–85.
5. Skvortsova, S. Methodical competency of primary school teachers [Text] / S. Skvortsova; A. Ostenda, T. Nestorenko (Eds.) // Information and technologies in the development of socio-economic systems. – Katowicach: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej, 2016. – P. 55–63.
6. Скворцова, С. А. Формирование методической компетентности будущих учителей посредством учебной дисциплины «Методика обучения математике» [Текст] / С. А. Скворцова // Psihologie Pedagogie specială Asistență socială. – Chișinău, 2015. – P. 24–32.
7. Скворцова, С. О. Методична задача в контексті діяльності вчителя. Т. 2 [Текст]: наук.-практ. конф. / С. О. Скворцова // Перспективні напрями наукових дослі-

джені. – К.: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2015. – С. 45–46.

8. Матяш, О. І. Теоретико-методичні засади формування методичної компетентності майбутнього вчителя математики до навчання учнів геометрії [Текст]: монографія / О. І. Матяш; наук. ред. О. І. Скафа. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2013. – 450 с.

9. Сковцова, С. О. Навчально-методичні задачі як засіб формування методичної компетентності майбутніх учителів [Текст]: наук.-практ. конф. / С. О. Сковцова // Проблеми та перспективи фахової підготовки вчителя математики. – Вінниця: Планер, 2015. – С. 48–50.

10. Акуленко, І. А. Компетентісно орієнтована методична підготовка майбутнього вчителя математики профільної школи (теоретичний аспект) [Текст]: монографія / І. А. Акуленко. – Черкаси: Видавець Чабаненко Ю., 2013. – 460 с.

References

1. Skvortcova, S. A. (2014). Puti formirovaniya professional'noj kompetentnosti budushhih uchitelej. Integracija obshhego i professional'nogo matematicheskogo obrazovanija stran evropejskogo sodruzhestva v kontekste Bolonskogo soglashenija. Brjansk: Izd-vo OOO «Ladomir», 192–202.

2. Skvortcova, S. O., Gajevic', Ja. S. (2013). Pidgotovka majbutnih uchiteliv pochatkovyh klasiv do navchannja molodshyh shkoljariv rozv'jazuvaty szuzhetni matematychni zadachi. Kharkiv: «Ranok – NT», 332.

3. Skvortsova, S. A., Gaevets, Ya. S. (2013). Methodical system of training of future elementary school teachers for

teaching younger schoolchildren narrative mathematical problems solving. Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology, 9, 23–27.

4. Ball, G. A. (1970). O psihologicheskom sodержanii ponjatija «zadacha». Voprosy psihologii, 6, 75–85.

5. Skvortsova, S.; Ostenda, A., Nestorenko, T. (Eds.) (2016). Methodical competency of primary school teachers. Information and technologies in the development of socio-economic systems. Katowicach: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej, 55–63.

6. Skvortcova, S. A. (2015). Formirovanie metodicheskoy kompetentnosti budushhih uchitelej posredstvom uchebnoj discipliny «Metodika obuchenija matematike». Psihologie Pedagogie specială Asistență socială. Chișinău, 24–32.

7. Skvortcova, S. O. (2015). Metodychna zadacha v konteksti dijal'nosti vchytelja. Vol. 2. Perspektyvni naprjamy naukovykh doslidzhen'. Kyiv: Vyd-vo «Centr navchal'noi' literatury», 45–46.

8. Matjash, O. I.; Skafa, O. I. (Ed.) (2013). Teoretyko-metodychni zasady formuvannja metodychnoi' kompetentnosti majbutn'ogo vchytelja matematyky do navchannja uchniv geometrii'. Vinnycja: TOV «Nilan-LTD», 450.

9. Skvortcova, S. O. (2015). Navchal'no-metodychni zadachi jak zasib formuvannja metodychnoi' kompetentnosti majbutnih uchiteliv. Problemy ta perspektyvy fahovoi' pidgotovky vchytelja matematyky. Vinnycja: Planer, 48–50.

10. Akulenko, I. A. (2013). Kompetentnisno orijentovana metodychna pidgotovka majbutn'ogo vchytelja matematyky profil'noi' shkoly (teoretychnyj aspekt). Cherkasy: Vydavec' Chabanenko Ju., 460.

Дата надходження рукопису 17.02.2016

Сковцова Світлана Олексіївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, кафедра математики та методики її навчання, Державний Заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського», вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна, 65020
E-mail: skvo08@i.ua

УДК 373.2.015.31

DOI: 10.15587/2313-8416.2016.63862

ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

© Л. В. Старовойт

Стаття присвячена актуальній проблемі художньо-творчого розвитку молодших школярів у процесі трудового навчання. На основі експериментального дослідження розглядається сучасний стан художньо-творчого розвитку учнів у початковій школі. Визначено критерії художньо-творчого розвитку молодших школярів у процесі трудового навчання.

Обґрунтована педагогічна доцільність художньо-творчого підходу у роботі з молодшими школярами

Ключові слова: творчість, художньо-творчий розвиток, молодший шкільний вік, декоративно-ужиткове мистецтво

The article deals with a topical problem of artistic and creative development of junior schoolchildren during labor process. There were considered the diverse aspects of problem of personal creative activity. The special attention was paid to importance of combining labor, creation and artistic activity in educational process. On the base of experimental research there was considered the modern state of artistic and creative development of pupils in elementary school. By analysis of the theory and practice of artistic and creative development of junior schoolchildren during labor education there was determined inexpediency of excessive reproductive approach to the labor activity of children that impedes emotional, spiritual and esthetic development transforming the work of children into the boring and ineffective one. There was determined the criteria of artistic and creative development of junior schoolchildren during the labor education. During the study there were defined principles that reveal content, essence and nature of creation. There were defined peculiarities of artistic and creative develop-